

INHOUD JAARSTUKKEN 2015

blz.

1	Inleiding	4
1.1	Leeswijzer	4
1.2	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	6
2	Jaarverslag	8
2.1	Algemene toelichting	8
2.2	Programmaverantwoording	12
2.2.1	Programma De burger als Partner	12
2.2.2	Programma De burger als Kiezer	41
2.2.3	Programma De burger als Klant	49
2.2.3a	Programma De 3 Decentralisaties	66
2.2.4	Programma De burger als (Wijk)bewoner.....	72
2.2.5	Programma De burger als Onderdaan en Belastingbetaler.....	99
2.2.6	Programma Bedrijfsvoering.....	108
2.2.7	Hoofdstuk Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	110
2.2.8	Gebruik post onvoorziene uitgaven	114
2.2.9	Saldo baten en lasten en gerealiseerd resultaat	115
2.3	Paragrafen.....	117
2.3.1	Paragraaf Lokale heffingen	117
2.3.2	Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	122
2.3.3	Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen	129
2.3.4	Paragraaf Financiering	137
2.3.5	Bedrijfsvoering	142
2.3.6	Paragraaf Verbonden partijen	143
2.3.7	Paragraaf Grondbeleid.....	153
3	Jaarrekening	158
3.1	Baten en lasten per programma	158
3.1.1	Saldo baten en lasten – gerealiseerd resultaat.....	158
3.1.2	Toelichting op afwijkingen	160
3.1.3	Overzicht aanwending post onvoorziene uitgaven	160
3.2	Balans met toelichting	162
3.2.1	Balans per 31 december 2015.....	162
3.2.2	Toelichting op de balans per 31 december 2015.....	164
3.2.3	Vaste activa.....	164
3.2.4	Vlottende activa.....	166
3.2.5	Staat van reserves met toelichting op bestedingen	171
3.2.6	Staat van voorzieningen met toelichting op bestedingen	180
3.2.7	Staat van vaste schulden	183
3.2.8	Specificatie vlottende passiva	184
3.2.9	Overige niet uit de balans blijvende verplichtingen met borgstellingen en garanties	186
3.3	Overige toelichtingen	189
3.3.1	Overzicht SiSa	190
3.3.2	Overzicht eenmalige lasten en baten.....	192
	Vaststellingsbesluit	196
4	Bijlagen	197
4.1	Bijlage 1 Doorgeschoven prestaties van 2015 naar 2016	198
4.2	Bijlage 2 Staat van investeringen.....	200
4.3	Bijlage 3 Monitor Prestatieafspraken Woonvisie gemeente 2010-2015	202
4.4	Bijlage 4 Monitor Verloop voorraadontwikkeling Ridderkerk	206
4.5	Bijlage 5 Voortgang prestatie-informatie programma's.....	207
4.6	Bijlage 6 Overzicht verstrekte subsidies 2015	212
4.7	Bijlage 7 Rapportage interbestuurlijk toezicht Ridderkerk	213
4.8	Bijlage 8 – Lijst van afkortingen rekening 2015	215

1 Inleiding

1.1 Leeswijzer

Dit is de laatste keer dat de jaarrekening op basis van de burgerrollen wordt gepresenteerd. Met de begroting 2016 is er voor een andere indeling van de raadsprogramma's en voor een andere opzet van het boekwerk gekozen.

Het boekwerk **Jaarstukken 2015** bestaat uit 3 onderdelen, te weten:

1. Een **Inleiding** met de leeswijzer en de controleverklaring van de accountant.
2. Het **Jaarverslag** met een Algemene toelichting en de Programmaverantwoording van de 6 programma's en 7 paragrafen.
3. De **Jaarrekening** zelf.

De verantwoording van de programma's in het onderdeel Programmaverantwoording van het Jaarverslag is in ieder programma als volgt opgebouwd:

1. Inleiding; hier wordt kort omschreven wat het programma inhoudt.
2. Trends en ontwikkelingen; korte toelichting van de belangrijkste trends en ontwikkelingen die zich in het afgelopen jaar, maar wellicht ook nu nog voordoen.
3. Realisatie; hier kunt u lezen wat wij in het afgelopen jaar hebben gerealiseerd.
4. Gerealiseerde lasten en baten per programma; hierin kunt u lezen wat het heeft gekost.
5. Toelichting van de afwijkingen per programma. Hier hebben wij geprobeerd, indachtig de grote hoeveelheid vragen bij de vorige jaarstukken, betere informatie te geven over de achtergrond en oorzaken van de afwijkingen.

Belangrijk nieuw detail is de toelichting op de begrotingsrechtmatigheid, die als eerste wordt beschreven onder 5. toelichting van de afwijkingen per programma. Hiertoe is gekomen in overleg met de accountant. Het oordeel over de rechtmatigheid wordt nu per programma direct bij de toelichting aangegeven. Het afzonderlijke overzicht met een analyse van de rechtmatigheidsverschillen is hiermee komen te vervallen. Wij verwachten dat dit de leesbaarheid van het jaarverslag ten goede komt.

Het overnemen van de exacte tekst van de programmabegroting is achterwege gelaten ten behoeve van de omvang en leesbaarheid van de Jaarstukken en de actualiteit. De teksten van de programmabegroting zijn beschikbaar op de website van de gemeente.

In het onderdeel Jaarrekening vindt u in het onderdeel Programmarekening met toelichting een totaaloverzicht van de gerealiseerde lasten en baten, inclusief een cijfermatige analyse van de afwijkingen. Ook is hier de balans opgenomen met de toelichting.

Onder bijlagen treft u overzichten aan, die niet onderworpen zijn aan de accountantscontrole.

1.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Ridderkerk

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de, in de jaarstukken op de pagina's 157 tot en met 194a opgenomen, jaarrekening 2015 van de gemeente Ridderkerk gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2015 met de toelichtingen, waarin opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de SiSa-bijlage.

Verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Ridderkerk is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.

Het college van burgemeester en wethouders is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door de gemeenteraad vastgestelde controleprotocol d.d. 10 december 2015 en het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De financiële rechtmatigheidscriteria zijn vastgesteld met het controleprotocol door de gemeenteraad op 10 december 2015 en de operationalisering van het normenkader voor rechtmatigheid in de beheersorganisatie van de gemeente.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2, lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie door de gemeenteraad bij raadsbesluit van 10 december 2015, vastgesteld. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeente Ridderkerk een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2015 als van de activa en passiva per 31 december 2015 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Deloitte.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2015 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 213, lid 3 onder d Gemeentewet vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Rotterdam, 14 juli 2016

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. R.M.J van Vugt RA

3.3 Overige toelichtingen

3.3.1 Overzicht SiSa

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2015 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11 januari 2016 DEFINITIEF						
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2015 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstanden beleid 2011-2014 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 04
			€ 300.142	€ 0	€ 190.829	€ 188.293
I&M	E29	Tijdelijke regeling eenmalige uitkering stedelijke synergieprojecten Kaderrichtlijn Water Tijdelijke regeling eenmalige uitkering stedelijke synergieprojecten Kaderrichtlijn Water Gemeenten	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	Cumulatieve bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: E29 / 01	Aard controle R Indicatorenummer: E29 / 02	Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: E29 / 03	Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: E29 / 04
			1 I&M E29 / STESY005	€ 461.741	Ja	€ 1.196.736
SZW	G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_totaal 2014 Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Alle gemeenten verantwoord hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G1B + deel gemeente uit (jaar T-1) na controle door de	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Het totaal aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren;	Het totaal aantal gerealiseerde begeleid werkenplekken voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren;	
			Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: G1A / 01	Aard controle R Indicatorenummer: G1A / 02	Aard controle R Indicatorenummer: G1A / 03	
			1 60597 Ridderkerk	133,38	6,19	
			2			
3						